
Nesmazatelné záznamy

Edward Snowden

Jmenuji se Edward Joseph Snowden. Pracoval jsem pro vládu, ale teď pracuji pro veřejnost. Trvalo mi bezmála tři desítky let, než jsem pochopil, že je v tom rozdíl, a když jsem prozřel, přineslo mi to v úřadě jisté problémy. Výsledkem je, že teď věnuji čas snaze chránit veřejnost před jednáním lidí, k nimž jsem sám patřival: špiónů ve službách Central Intelligence Agency (CIA), totiž americké Ústřední zpravodajské služby, a také National Security Agency (NSA), tedy Národní bezpečnostní agentury. Jako jeden z četných mladých techniků, kteří pracují pro rozvědku, jsem byl přesvědčený o tom, že se podílím na vytvoření – jak jsem tehdy věřil – budoucího lepšího světa.

Moje kariéra v Americké zpravodajské komunitě (American Intelligence Community, IC)¹ trvala jenom krátkých sedm let, a překvapilo mě, když jsem si uvědomil, že to bylo jen o rok déle, než trvá můj exil v zemi, kterou jsem si sám ne zvolil. Během onoho sedmiletého období jsem se ovšem podílel na té nejvýznamnější změně v historii americké zpravodajské služby – přechodu od cíleného sledování jednotlivců k masovému dohledu nad vším obyvatelstvem. Napomáhal jsem tomu, aby se jediné vládě technicky umožnilo shromažďovat veškerou světovou digitální komunikaci, celé věky ji skladovat a po libosti ji prozkoumávat.

¹ Skupina 17 samostatných zpravodajských agentur vlády USA, které pracují nezávisle a společně provádějí zpravodajské činnosti k podpoře zahraniční politiky a národní bezpečnosti Spojených států (pozn. překl.).

Po 11. září 2001 dolehl na IC trýznivý pocit viny, že selhala ve svěřené roli ochraňovat Ameriku a že připustila uskutečnění nejničivějšího a nejpustošivějšího útoku na naši zemi od napadení Pearl Harboru. V reakci na tuto událost se vedoucí činitelé IC snažili vybudovat systém, který by napříště zamezil tomu, aby je někdo znovu podobně zaskočil. Podstatou plánovaného systému musela být technická základna, přičemž pro jejich armádu specialistů na politologii a odborníků na obchodní administrativu byl takový úkol španělskou vesnicí. Mladým technikům, jako jsem byl já, se náhle dokořán otevřely dveře do těch nejtajnějších zpravodajských agentur. A tak geekové zdědili celou zemi.

Jestli jsem se tehdy v něčem vyznal, byly to počítače, a tak jsem stoupal rychle vzhůru. Ve dvaadvaceti jsem od NSA poprvé dostal nejvyšší bezpečnostní prověrku, kterou jsem potřeboval i pro pracovní pozici na samém dně organizačního pavouka zpravodajských služeb. O necelý rok později už jsem pracoval v CIA jako systémový inženýr a měl jsem stále širší a širší přístup k některým z nejcitlivějších sítí na planetě. Jediným mým dospělým dohlížitelem byl chlapík, který trávil služby tím, že četl paperbacky od Roberta Ludluma a Toma Clancyho. Agentury se honily za získáním technicky nadaných lidí, a přitom porušovaly všechna pravidla, která samy zavedly. Normálně by do zpravodajské služby nikdy nepřijali člověka, který neměl alespoň bakalářský titul, později však brali i lidi, kteří sice studovali vysokou školu, ale na bakaláře to nedotáhli. Já jsem nevyhovoval ani jednomu z těchto kritérií. Podle všech pravidel mě nikdy ani neměli vpustit do budovy.

V letech 2007–2009 jsem byl přidělen na americké velvyslanectví v Ženevě jako jeden z velmi mála techniků, který obdržel diplomatické krytí. Dostal jsem za úkol popostrčit CIA kousek do budoucnosti tím, že její evropské pobočky propojím online a digitalizuji a zautomatizuji síť, která sloužila americké vládě ke špehování. Lidé z mojí generace nejenže popohnali kupředu zpravodajskou činnost, my jsme od základu znovu definovali, co je zpravodajská služba. Pro nás to nemělo nic společného s nějakými tajnými schůzkami nebo mrtvými schránkami, ale jenom s daty.

Když mi bylo dvacet šest, stal jsem se formálním zaměstnancem firmy Dell, ovšem znovu jsem pracoval pro NSA. Pracovní poměr mi sloužil jako krytí, a totéž platilo téměř pro všechny technicky zaměřené špióny z mé legie. Poslali mě do Japonska, kde jsem pomáhal s vývojem systému, jenž

agentuře poskytoval globální informační zálohu v podobě mohutné tajné sítě, která zajišťovala, že i kdyby jaderný úder obrátil hlavní stan NSA v prach a popel, nedošlo by k žádné ztrátě shromážděných dat. V té době jsem si neuvědomoval, že vývojem systému, který je schopen trvale uchovávat záznamy o životě každého člověka, se dopouštím tragické chyby.

V osmadvaceti letech jsem se vrátil do Spojených států a čekalo mě raketové povýšení do styčného technického týmu zajišťujícího spojení firmy Dell s CIA. Mým úkolem bylo vysedávat s šéfy technických sekcí CIA, abychom vymysleli a uplatnili řešení všech možných problémů, jaké si jen dokážete představit. Moje skupina pomáhala agentuře vytvořit nový typ počítačové architektury – „cloud“, první technologii, která umožňovala každému agentovi bez ohledu na to, kde se fyzicky vyskytuje, přístup ke všem datům, která právě potřeboval, a umožňovala mu dál s nimi pracovat, přičemž vzdálenost nehrála žádnou roli.

Mé dřívější zaměření na zpracování a propojení toků zpravodajských informací tehdy ustoupilo novému úkolu – přijít na to, jak data navěky uchovávat, z čehož se vyvinulo mé další poslání: zajistit, aby tato data byla všeobecně dostupná a zpracovatelná. Těmto projektům jsem se začal věnovat na Havaji, kam jsem se přesunul v devětadvaceti letech v rámci nového kontraktu pro NSA. Do té doby jsem pracoval podle pravidla „pouze to, co potřebuje vědět“, takže jsem nedokázal chápat souborný účel, který se skrýval za mými specializovanými, úzce vymezenými úkoly. Až v havajském ráji jsem se konečně dostal do takové pozice, z níž jsem mohl vidět, jak všechna má práce zapadá do sebe, spojuje se jako převody nějakého obrovského stroje a spoluvytváří systém globálního masového sledování.

V tunelu táhnoucím se hluboko pod ananasovým polem – v bývalé podzemní letecké továrně z dob Pearl Harboru – jsem seděl u terminálu, z něhož jsem měl prakticky neomezený přístup ke komunikaci téměř každého muže, ženy i dítěte na planetě, kteří kdy vytočili číslo na telefonu nebo použili počítač. Mezi ně spadalo i zhruba 320 milionů mých amerických spoluobčanů, jejichž každodenní život se ocitl pod dohledem v míře, která protirečila nejen Ústavě Spojených států, ale i základním hodnotám každé svobodné společnosti.

Tuto knihu můžete číst díky tomu, že jsem podnikl věc pro člověka v mém postavení krajně nebezpečnou: rozhodl jsem se povědět pravdu. Shromáždil jsem dokumenty dostupné v rámci IC, které dokazovaly, čím americká

vláda porušila zákony, a předal jsem je novinářům, kteří je prověřili, publikovali a vyvolali celosvětové pozdvižení.

V knize popisuji, co mě k tomuto rozhodnutí vedlo, jakými morálními a etickými principy jsem se řídil a jak se to všechno odehrálo – jinak řečeno popisuji i svůj život.

Co vlastně tvoří život? Víc, než co říkáme, ba ještě víc, než co děláme. Život je i to, co milujeme a v co věříme. Pro mě je to, co miluji a v co věřím, především propojení, spojení mezi lidmi a materiální základna, která jim to umožňuje. Do této základny spadají samozřejmě knihy. Avšak pro mou generaci se spojení do valné míry ztotožňuje s internetem.

Než se nad tímto tvrzením zarazíte, protože víte, že tohle informační mraveniště trpí jedovatou nákazou, pochopte prosím, že v době, kdy jsem se s tímto fenoménem seznámil, pro mě představoval internet něco velmi odlišného. Byl to kamarád, a taky rodič. Komunita bez hranic a omezení, jeden a milion hlasů, společná neprozkoumaná oblast, kterou osídlily, ale nezneužívaly rozličné kmeny žijící přátelsky bok po boku, a každý jejich příslušník si mohl svobodně vybírat vlastní jméno, historii a zvyky. Všichni nosili masky, a přece tahle komunita, pro niž byly příznačné anonymita a množství různých označení pro totéž, vytvářela víc pravdy než lží, protože namísto komerčního soupeření tvůrčím způsobem kooperovala. Nepochybně i zde docházelo ke konfliktům, ty ale převážila dobrá vůle a přátelské city v pravém pionýrském duchu.

Pochopíte mě tedy, když prohlásím, že internet dnešní doby je nepoznatelný. Vůbec nesejde na tom, že tato změna je výsledkem uvážené volby, výsledkem systematického úsilí ze strany nevelkého počtu privilegovaných. Počáteční nápor na přeměnu obchodu v e-obchod rychle vedl k překypění a zakrátko, těsně po zlomu milénia, ke kolapsu. Tehdy si obchodní společnosti uvědomily, že lidé připojení online se daleko méně zajímají o utrácení než o sdílení informací, ale že je možné zpeněžit i propojení lidí, které umožnil internet. Jestliže lidé nejvíc stojí o spojení online proto, aby rodině, přátelům i cizím lidem vyložili, co mají za lubem, a nechali si povědět od rodinných příslušníků, přátel i neznámých lidí, co mají za lubem oni, potom všem společností stačilo přijít na to, jakým způsobem se přimíchat do této společenské výměny informací, aby z toho vytěžily zisk.

To znamenalo počátek kapitalistického dohledu a konec internetu, jak jsem ho znával já.

Takže se zhroutil tvůrčí web a došlo k zániku nesčetných krásných i nepříjemných individuálních webových stránek. Příslib pohodlí vedl lidi k tomu, aby opustili své osobní stránky, jež vyžadovaly trvalou a pracnou aktualizaci, a přešli na stránky Facebooku nebo účet Gmailu. Zdání, že tyto stránky jsou jejich, snadno zastínilo skutečnou realitu. V té době chápali jenom nemnozí z nás, že nic z věcí, které jsme takto sdíleli, už nám nepatří. Následníci e-společností, které selhaly, protože nedokázaly přijít na nic, co jsme měli zájem koupit, získali nový produkt, který mohli prodávat.

Tím produktem jsme se stali my sami.

Přeložil Jan Mrlík